

**Zasady oceniania wewnątrzszkolnego z przedmiotu podstawy przedsiębiorczości
w Zespole Szkół Społecznych SPLOT w Nowym Sączu**

I. Ogólne zasady oceniania z przedmiotu:

1. Ocenie podlegają różne formy aktywności i umiejętności ucznia wymienione w ZOW, przy czym za obowiązkowe uznaje się sprawdziany oraz odpowiedzi ustne, karty pracy ucznia.
2. Każdy uczeń jest oceniany zgodnie z zasadami sprawiedliwości poprzez rozpoznanie poziomu i postępów w opanowaniu wiadomości i umiejętności w odniesieniu do wymagań edukacyjnych.
3. Nauczyciel powiadamia uczniów o sprawdzianach z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem, wpisując je do dziennika.
4. W przypadku nieobecności ucznia na pracy klasowej lub teście, z przyczyn losowych, ma on obowiązek napisać ją w ciągu dwóch tygodni od powrotu do szkoły.
5. Uczeń ma możliwość poprawy oceny ze sprawdzianu jeżeli jest to ocena niedostateczna. Uczeń powinien poprawić ocenę niedostateczną do tygodnia czasu oddania pracy pisemnej i po uprzednim zgłoszeniu tego faktu nauczycielowi. Wszystkie oceny zostają wpisane do dziennika.
6. Krótkie sprawdziany wiadomości, zwane kartkówkami, mogą obejmować materiał maksymalnie z trzech ostatnich lekcji. Kartkówki nie są traktowane jako zadania klasowe i nie muszą być zapowiadane. Wszystkie oceny wraz z niedostatecznymi są wpisywane do dziennika, zaś oceny niedostateczne uzyskane przez ucznia nie ulegają poprawie, ponieważ sprawdzają wiedzę i umiejętności z bieżącego materiału w danym dniu.
7. W przypadku stwierdzenia, iż uczeń podczas sprawdzianu korzysta z niedozwolonych pomocy praca ta zostaje anulowana. Nauczyciel ustala inny termin napisania pracy.
8. Jeżeli uczeń sam nie zgłosi gotowości napisania zaległego sprawdzianu pisze go podczas obecności na kolejnych zajęciach lekcyjnych. Nauczyciel przygotowuje sprawdzian obejmujący te same zagadnienia, które obowiązywały w pierwszym terminie.
9. Nie ocenia się uczniów z bieżącego materiału do trzech dni po dłuższej (trwającej co najmniej tydzień) usprawiedliwionej nieobecności w szkole pod warunkiem, że uczeń zgłosi ten fakt nauczycielowi przed lekcją.
10. Uczeń ma prawo do jednego nieprzygotowania w półroczu. Fakt ten jest odnotowywany w dzienniku pod datą zgłoszenia (nie dotyczy to zapowiedzianych kartkówek, sprawdzianów i lekcji powtórzeniowych).
11. Uczeń ma prawo do jednego zgłoszenia braku zadania (kart pracy lub zeszytu). Fakt ten jest odnotowywany w dzienniku pod datą zgłoszenia.
12. Uczeń, który opuścił co najmniej 50% obowiązkowych zajęć może być nieklasyfikowany.
13. Oceny ze sprawdzianów są wpisywane na czerwono.
14. Wszystkie oceny otrzymane przez ucznia są jawne.

II. Formy pracy na lekcjach:

1. Odpowiedzi ustne:
 - wiedza i umiejętności z poprzednich lekcji,
 - na lekcji: udział w dyskusji, pogadance, prezentowanie wyników własnej pracy.
2. Sprawdziany pisemne, lekcje problemowe – rozwiązywanie zadań, odpowiedzi ustne na pytania.
3. Sprawozdania, referaty, lekcje ćwiczeniowe.
4. Zadania domowe.
5. Praca uczniów z podręcznikiem – wdrażająca do samodzielnego uczenia się oraz kształtująca umiejętność rozumienia czytanego tekstu, analizowania i wnioskowania.
6. Praca w grupach – może przybierać różne formy.
7. Praca z wykorzystaniem różnych źródeł informacji ekonomicznej, np. encyklopedii, słowników, czasopism popularnonaukowych, roczników statystycznych i źródeł informacyjno – komunikacyjnych. Uczeń analizuje i przetwarza dane dotyczące zjawisk i procesów zachodzących w gospodarce.
8. Wzajemne odpytywanie, pozwalające kształtować zasady myślenia przyczynowo – skutkowego.

III. Obszary oceniania

Oceniając osiągnięcia ucznia bierzemy pod uwagę, w jakim stopniu uczeń:

1. Rozumie podstawowe terminy (pojęcia) ekonomiczne, potrafi podać przykłady, zna definicje, podejmuje próby klasyfikowania i definiowania pojęć.
2. Zna podstawowe prawidłowości funkcjonowania gospodarki.
3. Zna i potrafi zinterpretować wskaźniki społeczno – ekonomiczne dotyczące problemów współczesnego świata.
4. Potrafi posługiwać się językiem ekonomicznym, używając właściwej terminologii, korzysta z wielu opisanych wskaźników ekonomicznych zapisanych w postaci danych statystycznych.
5. Potrafi stosować wiedzę i umiejętności ekonomiczne w rozwiązywaniu problemów.
6. Opanował umiejętności czytania tekstu ze zrozumieniem – precyzyjne formułowanie myśli.
7. Uczestniczy w lekcji, przygotowując materiały. Potrafi je we właściwy sposób zaprezentować na lekcji.
8. Bierze udział w zajęciach pozalekcyjnych m.in. w konkursach, olimpiadach ekonomicznych.
9. Opanował materiał nauczania w danej klasie.

IV. Sposoby dokumentowania informacji o uczniu

Wyniki postępów ucznia są odnotowywane w dzienniku lekcyjnym. Należą do nich:

- prace pisemne w postaci sprawdzianów, kartkówek,
- odpowiedź ustna, ćwiczenia wykonane w kartach pracy ucznia,
- zadania domowe,
- przygotowane prezentacje i referaty,
- praca podczas lekcji,
- nie przygotowanie do lekcji.

V. Sposoby sprawdzania postępów ucznia

Sprawdzanie stopnia znajomości i zrozumienia materiału dydaktycznego poprzez odpytywanie lub wykonanie kart pracy ucznia	- minimum jedna odpowiedź w półroczu.
Kartkówki	- minimum jedna w półroczu.
Sprawdziany	- po każdym dziale.
Prace domowe	- sprawdzanie zadań domowych minimum raz w półroczu.
Samodzielność w zdobywaniu informacji z różnych źródeł informacji ekonomicznej (słownik pojęć ekonomicznych, media, prezentacje, roczniki statystyczne)	- w razie potrzeby, podczas realizowania lekcji problemowych.
Zaangażowanie ucznia w przebieg lekcji, umiejętność pracy w zespole, myślenie przyczynowo skutkowe podczas rozwiązywania zadań typowych i problemowych	- na każdej lekcji (może być wpisana jako ocena za pracę podczas lekcji).
Uzupełnianie map konturowych	- w zależności od potrzeb w trakcie realizacji materiału nauczania.

VI. Kryteria oceniania

1. Odpowiedź ustna:

- bezbłędna, samodzielna i wyczerpująca odpowiedź potwierdzająca indywidualne zainteresowania i własną pracę – **celujący**
- bezbłędna, samodzielna i wyczerpująca – **bardzo dobry**
- bezbłędna, samodzielna ale nie pełna odpowiedź – **dobry**
- niewielkie braki w opanowaniu wiadomości, samodzielna – **dostateczny**
- wskazuje braki w opanowaniu wiadomości i umiejętności, rozwiązuje zadania typowe tylko przy pomocy nauczyciela – **dopuszczający**
- brak lub całkowicie błędna odpowiedź wskazująca na brak wiadomości i umiejętności przewidzianych do opanowania przez ucznia na danym etapie nauczania – **niedostateczny**

2. Oceny częściowe z kartkówek:

- 0% – 40% – **niedostateczny**
- 41% – 50% – **dopuszczający**
- 51% – 70% – **dostateczny**
- 71% – 93% – **dobry**
- 94% – 100% – **bardzo dobry**

W kartkówkach pomijamy ocenę celującą.

W zależności od poziomu klasy nauczyciel ma prawo obniżyć punktację.

Uczeń, który nie pisał kartkówki jest zobowiązany zgłosić się do odpowiedzi na następnej lekcji (do odpowiedzi ustnej obowiązuje ten sam zakres materiału, który był ustalony na kartkówce).

3. Oceny częściowe ze sprawdzianów:

- 0% – 40% – **niedostateczny**
- 41% – 50% – **dopuszczający**
- 51% – 70% – **dostateczny**
- 71% – 90% – **dobry**
- 91% – 97% – **bardzo dobry**
- 98% – 100% – **celujący**

W zależności od poziomu klasy nauczyciel ma prawo obniżyć punktację.

VII. Semestralną i końcoworoczną ocenę nauczyciel wystawia obliczając średnią ważoną z ocen częściowych:

- sprawdzian – waga 3
- odpowiedź, kartkówka – waga 2

- aktywność, zadanie domowe, ćwiczenia praktyczne, prezentacja – waga 1.

VIII. Oceny semestralne i końcoworoczne wystawiane wg następujących przedziałów:

- celujący – średnia ważona od 5,51
- bardzo dobry – średnia ważona 4,51 – 5,50
- dobry – średnia ważona 3,51 – 4,50
- dostateczny – średnia ważona 2,51 – 3,50
- dopuszczający – średnia ważona 1,51 – 2,50
- niedostateczny – średnia ważona 1,50 i mniej

Ocena końcowa jest średnią ważoną z ocen I i II semestru (tj. wszystkich uzyskanych w ciągu roku ocen).

IX. Wymagania edukacyjne na poszczególne stopnie

Ocena dopuszczająca

- częściowo rozumie polecenia nauczyciela,
- zapamiętał wiadomości konieczne do elementarnej orientacji w treściach danego działu tematycznego i z pomocą nauczyciela potrafi je odtworzyć,
- poprawnie, z pomocą nauczyciela, rozpoznaje, nazywa i klasyfikuje poznane pojęcia, zjawiska, procesy, dokumenty,
- wykonuje samodzielnie lub z pomocą nauczyciela proste ćwiczenia i polecenia,
- prowadzi zeszyt przedmiotowy, ale ma luki w zapisach lekcji i pracach domowych.

Ocena dostateczna

- rozumie polecenia i instrukcje,
- zapamiętuje podstawowe wiadomości dla danego działu tematycznego i samodzielnie je prezentuje,
- rozumie omawiane zagadnienia,
- dokonuje selekcji i porównania poznanych zjawisk,
- samodzielnie i poprawnie wykonuje proste ćwiczenia i zadania,
- aktywnie uczestniczy w pracach i zadaniach zespołowych i systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy.

Ocena dobra

- wykazuje się szczegółową wiedzą pochodzącą ze źródeł podstawowych (podręcznik, lekcja),
- zna omawianą na lekcjach problematykę oraz w sposób logiczny i spójny ją prezentuje,
- rozumie omawiane treści i potrafi je wytłumaczyć innym, uogólnia i formułuje wnioski,
- rozumie związki przyczynowo – skutkowe występujące w życiu społecznym i gospodarczym.

Ocena bardzo dobra

- ma bogate wiadomości na poziomie ponadpodstawowym,
- wykazuje zainteresowanie przedmiotem,
- umie samodzielnie poszukiwać informacji w różnych źródłach i je selekcjonować,
- właściwie interpretuje nowe sytuacje i zjawiska, w sposób twórczy rozwiązywać problemy,
- umie oceniać otaczającą rzeczywistość gospodarczą zgodnie z przyjętymi kryteriami wartości,
- kieruje pracą zespołu rówieśników,
- samodzielnie i poprawnie interpretuje wykresy, dane statystyczne, mapy i inne środki poglądowe,
- uczestniczy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych.

Ocena celująca

- wykazuje szczególne zainteresowanie przedmiotem oraz literaturą popularnonaukową i specjalistyczną zgodną z omawianą na zajęciach problematyką,
- potrafi dokonać trafnej konfrontacji teorii z praktyką i wyciągnąć prawidłowe wnioski,
- swobodnie i poprawnie posługuje się terminologią fachową przy omawianiu zjawisk i procesów społeczno – ekonomicznych, samodzielnie je interpretuje, ocenia i uzasadnia, co wyraźnie wykracza poza treści nauczania,
- podejmuje się wykonania zadań dodatkowych znacznie wykraczających poza podstawę programową,
- uczestniczy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych.

- X. Tryb podwyższania ocen końcoworocznych** regulują ogólne przepisy WSO. Jeśli uczeń spełni formalne kryteria zapisane w WSO, przystępuje do specjalnego testu. Test ten składa się z zadań z poziomu oceny, na którą uczeń się ubiega i niższych, a jego poziom zaliczenia wynosi 80% wszystkich możliwych do zdobycia punktów. Zakres testu obejmuje cały rok szkolny.

WYMAGANIA EDUKACYJNE W PRZYPADKU PRACY ZDALNEJ

1. Nauczyciel udostępnia materiały do pracy zdalnej wykorzystując platformę edukacyjną Moodle / Microsoft Teams.
2. Nauczyciel udostępniając zadania, określa terminy, warunki i formy zaliczenia. Zaznacza, które treści nie są obowiązkowe i mają na celu poszerzenie lub utrwalenie wiadomości.
3. Wykonane zadania uczniowie przekazują w uzgodnionej z nauczycielem formie i terminie przez platformę edukacyjną Moodle / Microsoft Teams.
4. Zaliczenie danej partii materiału odbywać się będzie w formie ustalonej z nauczycielem (sprawdzian, test, odpowiedź ustna przy wykorzystaniu kamer internetowych).
5. Ocenie podlegać będą również:
 - zadania / karty pracy w formie pisemnej, z uwzględnieniem terminowości, samodzielności i poprawności,
 - prezentacje multimedialne, z uwzględnieniem poprawności i atrakcyjności projektu,
 - aktywność i zaangażowanie, z uwzględnieniem terminowości. Uczeń może uzyskać ocenę za aktywność podczas zajęć online (3 plusy ocena bdb).

W przypadku dwóch zaległych zadań uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną z aktywności.
6. O osiągnięciach i postępach ucznia rodzice/prawni opiekunowie będą na bieżąco informowani za pomocą dziennika elektronicznego.
7. Wszelkie prace umieszczone przez ucznia na platformie internetowej, będą otrzymywać informację zwrotną w komentarzu.
8. Nieobecność ucznia w terminie zaplanowanej lekcji, brak kamery, trudności z połączeniem czy inne przyczyny techniczne, nie mają żadnego wpływu na ocenę pracy, tylko wtedy, gdy zdarzają się losowo. Nieobecność lub trudności techniczne muszą zostać zgłoszone lub usprawiedliwione.
9. Podczas wideokonferencji uczeń ma obowiązek włączenia mikrofonu i kamery internetowej.
10. W przypadku popełnienia przez ucznia plagiatu, praca zostaje oceniona na ocenę niedostateczną, a uczeń traci możliwość poprawienia oceny.
11. W pracy z uczniami o różnych potrzebach edukacyjnych, uwzględnione zostaną dostosowania wynikające z opinii i orzeczeń poradni psychologiczno-pedagogicznych.
12. Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny (wskaźniki procentowe) pozostają zgodne, z tymi, które obowiązują podczas zajęć stacjonarnych.

Nowy Sącz dnia 1 września 2023r.

Wymagania edukacyjne
z przedmiotu PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI – zakres podstawowy
(podręcznik Krok w przedsiębiorczość)

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
I. Człowiek przedsiębiorczy				
Uczeń: • wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość • wyjaśnia znaczenie terminów: osobowość, empatia, aktywne słuchanie, komunikacja społeczna, komunikacja interpersonalna, komunikacja werbalna, komunikacja niewerbalna, negocjacje, perswazja, kompromis, manipulacja • wymienia podstawowe style negocjacji • wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne, i podaje ich przykłady • wskazuje cechy i umiejętności przydatne podczas negocjacji	Uczeń: • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej • wyjaśnia, czym jest komunikacja interpersonalna, i omawia przebieg tego procesu, charakteryzując poszczególne jego elementy/fazy • wyjaśnia znaczenie komunikacji niewerbalnej w życiu codziennym • rozróżnia i charakteryzuje wybrane elementy mowy ciała • wyjaśnia, na czym polega strategia „wygrana-wygrana” stosowana w negocjacjach	Uczeń: • analizuje mocne i słabe strony własnej osobowości • rozróżnia i charakteryzuje wybrane formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej • wymienia i charakteryzuje elementy skutecznej komunikacji • wskazuje różnice między poszczególnymi stylami negocjacji • wymienia przykłady błędów w prowadzeniu negocjacji	Uczeń: • wyjaśnia rolę przedsiębiorczości w gospodarce • wyjaśnia znaczenie umiejętności komunikowania się w życiu codziennym • omawia zasady prowadzenia skutecznych negocjacji • wymienia przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji i omawia negatywne skutki ich stosowania	Uczeń: • wymienia sposoby zwiększania kreatywności pracowników • podaje różnicę między technikami manipulacyjnymi a technikami negocjacyjnymi
II. Gospodarka rynkowa				
• wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka rynkowa, mechanizm rynkowy, popyt, podaż, cena, dobra komplementarne, dobra substytucyjne, rynek, cena równowagi rynkowej, nadwyżka rynkowa, niedobór rynkowy, konsument, gwarancja, reklamacja, interwencjonizm państwowy, dobra publiczne, wzrost gospodarczy, rozwój gospodarczy, siła nabywcza	• podaje najważniejsze różnice między gospodarką centralnie sterowaną a gospodarką rynkową • wymienia główne podmioty gospodarki rynkowej • podaje różnice między rynkiem producenta a rynkiem konsumenta • wyróżnia typy rynku finansowego • wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące popyt	• wyjaśnia, czym był plan Balcerowicza • wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych (monopol, oligopol, konkurencja monopolistyczna, konkurencja doskonała) • wskazuje zależność między cenami dóbr komplementarnych i dóbr substytucyjnych a wielkością popytu • wyjaśnia zjawiska nadwyżki	• przedstawia argumenty świadczące o nieefektywności gospodarki centralnie sterowanej • wskazuje zalety gospodarki rynkowej na tle gospodarki nakazowo-rozdziałowej • wykazuje zależności między podmiotami gospodarki • określa rodzaje rynków występujących w najbliższym otoczeniu • wymienia akty prawne dotyczące	• charakteryzuje działania składające się na proces transformacji gospodarczej w Polsce • wyjaśnia, jakie czynniki, oprócz popytu, wpływają na cenę (na przykładzie cen paliwa) • wyjaśnia, na czym polega zjawisko zmonopolizacji cenowej • dyskutuje na temat metod przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym w gospodarce

waluty, cykl koniunkturalny, budżet państwa, podatek, dług publiczny - wymienia filary gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej - wymienia funkcje rynku - wyróżnia rodzaje rynku ze względu na zasięg przestrzenny - dzieli rynek ze względu na przedmiot wymiany - wyjaśnia, czym jest prawo popytu i prawo podaży - wyjaśnia znaczenie terminów polityka makroekonomiczna i polityka mikroekonomiczna i charakteryzuje różnicę między nimi	- wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące podaż - podaje różnice między reklamacją a gwarancją - wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa konsumenta - wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje ekonomiczne państwa - wymienia i charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę - wyjaśnia różnicę między nominalnym a realnym PKB - wymienia główne źródła dochodów budżetu państwa - wymienia główne wydatki z budżetu państwa	rynkowej i niedoboru rynkowego - wymienia instytucje zajmujące się ochroną konsumentów oraz określa cele i zadania tych instytucji - przedstawia drogę, którą dochodzi się własnych praw w roli konsumenta z uwzględnieniem metod pozasądowych - wyróżnia prawa przysługujące konsumentom w wypadku zakupów na odległość, w tym także przez internet - określa przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę - określa cele polityki gospodarczej, a w jej ramach – polityki fiskalnej i polityki monetarnej - rozdziela i opisuje wybrane mierniki wzrostu gospodarczego i wskaźniki rozwoju gospodarczego - wymienia fazy cyklu koniunkturalnego - charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce - wymienia, rozróżnia i opisuje podstawowe zasady budżetowe - wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje budżetu państwa	ochrony praw konsumenta - wykazuje potrzebę wspierania konkurencji i walki z monopolem - analizuje na przykładzie przebieg krzywej podaży i krzywej popytu, - wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach - przedstawia zasady składania reklamacji towaru - przedstawia argumenty za ingerencją państwa w gospodarkę i przeciw niej - porównuje wartości wybranych wskaźników wzrostu i rozwoju gospodarczego dla Polski z wartościami wskaźników dla innych państw - formułuje wnioski dotyczące poziomu rozwoju gospodarczego państwa na podstawie analizy właściwych wskaźników ekonomicznych - omawia przebieg klasycznego cyklu koniunkturalnego - opisuje zachowania gospodarki w kolejnych fazach cyklu koniunkturalnego - interpretuje wysokość i przyrost PKB - ocenia znaczenie deficytu budżetowego i długu publicznego dla gospodarki - formułuje wnioski na podstawie analizy danych statystycznych dotyczących wartości deficytu budżetowego i długu publicznego państwa w relacji do PKB	krajowej i gospodarce światowej - klasyfikuje państwa na podstawie wartości wskaźnika rozwoju społecznego (HDI) - wyjaśnia, dlaczego wskaźnik PKB per capita ma ograniczoną użyteczność dla porównywania jakości życia obywateli różnych państw - określa fazę cyklu koniunkturalnego, w której znajduje się polska gospodarka, na podstawie analizy wskaźników aktywności gospodarczej
---	--	---	--	--

III. Finanse

• wyjaśnia znaczenie terminów: pieniądź, siła nabywcza, inflacja, stopa inflacji, rynek finansowy, bank, depozyt, limit debetowy, kapitalizacja odsetek, karta płatnicza, kredyt, kredyt konsumencki, rzeczywista roczna stopa oprocentowania, pożyczka, zastaw hipoteczny, spread walutowy, zdolność kredytowa, inwestowanie, instrument finansowy, papiery wartościowe, obligacje, akcje, dywidenda, makler, indeks giełdowy, ceduła giełdowa, hossza, bessza • wyjaśnia różnicę między bankami komercyjnymi a bankami spółdzielczymi • podaje funkcje banku centralnego • wymienia podstawowe narzędzia polityki pieniężnej NBP • wymienia podstawowe rodzaje usług finansowych oferowanych przez banki i SKOK-i • rozróżnia rodzaje rachunków bieżących • omawia zasady bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej • wskazuje różnice między kredytem a pożyczką • wskazuje różnice między oszczędzaniem a inwestowaniem • wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne	• omawia ewolucję form pieniądza • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje formy pieniądza • przedstawia podział instytucji finansowych według wybranych kryteriów • wymienia elementy systemu bankowego w Polsce • rozróżnia rodzaje banków ze względu na dominującą działalność • wyjaśnia rolę banku centralnego w gospodarce • wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych oraz wymienia i charakteryzuje ich rodzaje • omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w przypadku umowy kredytu konsumenckiego • wymienia i omawia kryteria wyboru najlepszego kredytu • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych • wyjaśnia, czym jest emisja akcji i jakie są jej zasady • rozróżnia formy inwestowania kapitału • wyjaśnia znaczenie terminów: jednostka uczestnictwa, certyfikat inwestycyjny • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji • wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW w Warszawie • podaje podstawowe indeksy na GPW • wymienia i charakteryzuje instytucje rynku	• wymienia i charakteryzuje właściwości (cechy) pieniądza • wymienia i opisuje funkcje pieniądza • omawia skutki inflacji • przedstawia sposoby przeciwdziałania inflacji • wymienia i charakteryzuje zakres działania najważniejszych instytucji rynku finansowego w Polsce, w tym m.in. Komisji Nadzoru Finansowego i Rzecznika Finansowego, SKOK-ów, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, towarzystw funduszy inwestycyjnych, Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego czy podmiotów świadczących usługi płatnicze • charakteryzuje funkcje banku centralnego • omawia podstawowe narzędzia polityki pieniężnej NBP • określa znaczenie Rady Polityki Pieniężnej dla realizacji celu inflacyjnego poprzez kształtowanie stóp procentowych • identyfikuje rodzaje kart płatniczych • wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty • identyfikuje rodzaje kredytów według kryteriów: okresu kredytowania, waluty kredytu, przeznaczenia kredytu • ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie • wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej (BIK) w procesie	• omawia przyczyny zmian wartości pieniądza (siła nabywcza) • objaśnia obieg pieniądza w gospodarce • identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji • wyjaśnia rolę instytucji finansowych w gospodarce i życiu człowieka • wyjaśnia, na czym polega polityka pieniężna banku centralnego • identyfikuje rodzaje polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP • wykazuje zależność między zmianą stóp procentowych przez NBP a oprocentowaniem kredytów udzielanych osobom fizycznym i przedsiębiorcom przez banki • oblicza należne odsetki od lokat terminowych z uwzględnieniem różnego oprocentowania i różnej kapitalizacji • oblicza realną stopę procentową lokaty terminowej • wykazuje zależność między częstotliwością kapitalizacji odsetek a wielkością należnych odsetek od lokaty bankowej • porównuje oferty wybranych usług banków komercyjnych i spółdzielczych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych i pozabankowych instytucji pożyczkowych • wymienia najważniejsze kryteria	• wyjaśnia, czym są kryptowaluty • opisuje, jak zmieni się funkcja banku centralnego w przypadku wejścia Polski do strefy euro • wyjaśnia różnice między stałym a zmiennym oprocentowaniem lokat terminowych • omawia konsekwencje zaciągania szybkich „pożyczek bez BIK-u” • wymienia typy obligacji skarbowych w Polsce • rozróżnia ceny akcji (nominalna, emisyjna, rynkowa) • podaje przykłady etycznych oraz nieetycznych praktyk i zachowań na rynku finansowym • wyjaśnia, na czym polega dywersyfikacja portfela inwestycyjnego
---	---	--	---	--

	kapitałowego w Polsce	przyznawania kredytów, • identyfikuje rodzaje inwestycji według różnych kryteriów (przedmiot inwestycji, podmiot inwestowania) • rozróżnia i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe • wymienia rodzaje obligacji ze względu na emitenta • dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania • omawia rolę funduszy inwestycyjnych w gospodarce • określa miejsce GPW w systemie rynku kapitałowego w Polsce • omawia systemy notowań na GPW • wyjaśnia znaczenie podstawowych indeksów giełdowych dla podejmowania decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie • omawia rolę giełdy w gospodarce	oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki • oblicza należne odsetki od zaciągniętego kredytu • analizuje przykładową umowę pożyczki gotówkowej • określa rodzaje akcji ze względu na sposób przenoszenia własności oraz według uprawnień właścicieli akcji • wymienia wady i zalety wybranych instrumentów finansowych • wykazuje zależność między czasem a zyskiem z inwestycji oraz między ryzykiem a zyskiem z inwestycji • wyjaśnia znaczenie korzystania z różnorodnych i wiarygodnych źródeł informacji przy podejmowaniu decyzji finansowych • wymienia rodzaje funduszy inwestycyjnych i charakteryzuje je, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat • oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie • analizuje tabele z informacjami giełdowymi • wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GPW • omawia działania, które należy podjąć przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie	
IV. Podatki i ubezpieczenia				
• podaje definicję podatku • wyjaśnia, czym jest PIT • wyjaśnia znaczenie terminów:	• podaje argumenty za koniecznością płacenia podatków	• klasyfikuje podatki według różnych kryteriów • charakteryzuje ważniejsze	• omawia rolę podatku VAT w polskim systemie podatkowym • ocenia system podatkowy	• przedstawia argumenty za wprowadzeniem różnych form opodatkowania (podatek

zdolność do czynności prawnych, podatnik, obowiązek podatkowy, przedmiot opodatkowania, stawka podatkowa, podstawa opodatkowania • wyjaśnia znaczenie terminów: obowiązek podatkowy, dochód, przychód, koszty uzyskania przychodu, kwota wolna od podatku, ulga podatkowa, zaliczka na podatek dochodowy, płatnik podatku, ubezpieczyciel, ubezpieczający, ubezpieczony, polisa ubezpieczeniowa, odszkodowanie, świadczenie, likwidacja szkody • wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie • wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie osobowe	• wymienia przykłady ulg podatkowych w Polsce • wymienia rodzaje formularzy podatkowych • wymienia podstawowe obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela • wskazuje zależność między wysokością składki ubezpieczeniowej a zakresem ochrony oraz sumą ubezpieczenia • omawia rodzaje ubezpieczeń prywatnych osobowych • opisuje ubezpieczenia osobowe publiczne • omawia rolę Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w polskim systemie ubezpieczeń	podatki bezpośrednie i pośrednie • omawia sposoby obliczania podatku według różnych stawek podatkowych • omawia zasady wspólnego opodatkowania • dzieli ubezpieczenia według różnych kryteriów (przedmiot ubezpieczenia, stopień swobody w zakresie nawiązania stosunku ubezpieczeń) i charakteryzuje poszczególne ich rodzaje • analizuje zapisy ogólnych warunków ubezpieczenia na przykładzie ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków • wymienia elementy, z których powinny się składać reklamacja do ubezpieczyciela i skarga do Rzecznika Finansowego	w Polsce • dobiera odpowiedni formularz podatkowy do źródeł przychodu oraz sposobu jego opodatkowania • wyjaśnia zasady składania rocznej deklaracji podatkowej i obliczania podatku dochodowego od osób fizycznych • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru ubezpieczenia AC • przedstawia argumenty za koniecznością wczesnego rozpoczęcia systematycznego oszczędzania i inwestowania środków finansowych na emeryturę • pisze reklamację do ubezpieczyciela i skargę do Rzecznika Finansowego (na przykładzie wybranego produktu finansowego – ubezpieczenia pojazdów mechanicznych)	dochodowy progresywny i podatek liniowy) oraz przeciw ich wprowadzeniu • wyjaśnia znaczenie terminu dzień wolności podatkowej • porównuje stopień obciążenia obywatela podatkami w różnych krajach • omawia możliwości lokowania oszczędności na przyszłą emeryturę w ramach tzw. trzeciego filaru ubezpieczeń społecznych • omawia działalność Rzecznika Finansowego
---	---	--	--	---

V. Praca

• wyjaśnia znaczenie terminów: praca, aktywność zawodowa, współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia, bezrobocie, stopa bezrobocia, Kodeks pracy, stosunek pracy, świadectwo pracy, płaca, • wyjaśnia, czym jest rynek pracy, i wymienia jego podmioty • wyjaśnia, na czym polega aktywne poszukiwanie pracy • omawia, jak rozpoznać własne predyspozycje i możliwości zawodowe • wskazuje najczęstsze błędy w CV	• wymienia i omawia bodźce skłaniające człowieka do pracy • wymienia kompetencje miękkie, na które najczęściej zwracają uwagę pracodawcy • podaje sposoby zdobycia doświadczenia zawodowego • wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy • podaje źródła informacji o lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim rynku pracy • wyjaśnia, czym jest Europass CV • wyjaśnia znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej w procesie	• wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka • wymienia i charakteryzuje przyczyny i konsekwencje zjawiska nierównowagi na rynku pracy • wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy (z uwzględnieniem zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz najczęstszych oczekiwań pracodawców) • uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku metod szukania pracy • omawia zasady pisania CV i listu	• analizuje popyt na pracę i podaź pracy, uwzględniając czynniki wpływające na wielkość popytu na pracę i podaży pracy • wskazuje wiarygodne oferty pracy • wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje • tworzy dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska	• omawia bezrobocie w Polsce – jego poziom i metody pomiaru • dyskutuje na temat płacy minimalnej, analizuje argumenty za jej stosowaniem i przeciw jej stosowaniu • wyjaśnia, na czym polega molestowanie seksualne
---	---	---	---	--

i listach motywacyjnych - wymienia etapy procesu rekrutacji pracowników - wyjaśnia, czym jest rozmowa kwalifikacyjna - rozdziela formy zatrudnienia - wymienia rodzaje umów o pracę - wymienia umowy cywilnoprawne (umowa-zlecenie i umowa o dzieło) - wymienia i omawia funkcje płacy - przedstawia zasady dobrej organizacji pracy oraz bezpieczeństwa i higieny pracy na przykładzie zawodowego kierowcy samochodu ciężarowego - wymienia nazwy instytucji stojących na straży praw pracowniczych - wyjaśnia, na czym polega etyka w pracy - podaje przykłady etycznych i nieetycznych zachowań pracodawcy i pracownika - wymienia przejawy mobbingu	rekrutacji - wymienia zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej - wyjaśnia znaczenie Kodeksu pracy jako podstawowego aktu prawnego regulującego prawa i obowiązki pracowników i pracodawców - wymienia formy rozwiązania umowy o pracę - wymienia i charakteryzuje rodzaje płacy (płaca minimalna, płaca netto, płaca brutto) - wymienia i charakteryzuje rodzaje systemów płac - wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym pracowników młodocianych) oraz pracodawcy - wymienia wartości, którymi kieruje się etyczny pracodawca - wymienia sposoby przeciwdziałania mobbingowi	motywacyjnego - wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (z uwzględnieniem Europass) - wymienia zasady dobrego prezentowania się na rozmowie kwalifikacyjnej - analizuje najczęstsze pytania pojawiające się w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej - wymienia najczęściej popełniane błędy podczas rozmowy kwalifikacyjnej - wymienia i omawia podstawowe zasady prawa pracy - analizuje formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac, a następnie wskazuje wady i zalety każdej z tych form z punktu widzenia pracownika i pracodawcy - analizuje zapisy Kodeksu pracy dotyczące rodzajów urlopów przysługujących pracownikowi - omawia prawa przysługujące rodzicom małych dzieci - omawia rolę Państwowej Inspekcji Pracy oraz związków zawodowych w ochronie praw pracowniczych	- uczestniczy w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych - analizuje formy zatrudnienia w oparciu o umowy cywilnoprawne, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające te umowy od umowy o pracę - analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich wady i zalety z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy - oblicza płacę netto oraz całkowite koszty pracy - omawia specyfikę zatrudnienia osób niepełnosprawnych - analizuje straty, jakie powoduje mobbing w firmie	
---	---	---	---	--

VI. Przedsiębiorstwo

- wymienia i charakteryzuje ekonomiczne cele działalności gospodarczej - podaje i omawia społeczne cele działalności gospodarczej - wyjaśnia, kim jest przedsiębiorca - wyjaśnia znaczenie terminów: zdolność prawna, osobowość prawna, zdolność do czynności prawnych, analiza rynku, rynek	- omawia klasyfikację wielkościową przedsiębiorstw - wymienia i opisuje elementy biznesplanu - wymienia i charakteryzuje podmioty przedsiębiorczości społecznej - wymienia i charakteryzuje etapy zakładania własnej działalności gospodarczej	- wymienia i charakteryzuje formy własności przedsiębiorstw - uzasadnia przydatność sporządzania biznesplanu niezależnie od etapów rozwoju przedsiębiorstwa - charakteryzuje formy organizacyjno-prawne działalności gospodarczej - wymienia i omawia czynniki	- wymienia i charakteryzuje rodzaje działalności gospodarczej - omawia znaczenie mikroprzedsiębiorstw w polskiej gospodarce - charakteryzuje innowacyjne modele biznesu, w tym start-upy - omawia zasady sporządzania biznesplanu	- określa rodzaj działalności gospodarczej według PKD - określa rolę przedsiębiorstw z sektora MŚP w funkcjonowaniu polskiej gospodarki - sporządza biznesplan firmy, którą chciałby założyć - wymienia i charakteryzuje formy związków spółek (korporacje, monopole, holdingi, koncerny)
---	---	---	--	--

potencjalny, styl kierowania, motywowanie, efekt synergii, aktywa przedsiębiorstwa, pasywa przedsiębiorstwa, bilans, amortyzacja, rachunek zysków i strat, próg rentowności, koszt całkowity, całkowity koszt jednostkowy, koszty uzyskania przychodu, etyka zawodowa, kodeks etyczny, korupcja • wyjaśnia, czym jest biznesplan • wymienia formy organizacyjno-prawne działalności gospodarczej • wymienia elementy, które należy uwzględnić podczas opracowywania koncepcji własnego biznesu • podaje źródła finansowania działalności gospodarczej lub projektowanego przedsięwzięcia • definiuje makrootoczenie i mikrootoczenie przedsiębiorstwa • omawia zasady pracy zespołowej • wyjaśnia, czym jest marketing, oraz wymienia jego cele • wymienia rodzaje mediów reklamowych • wyjaśnia, na czym polega rachunkowość przedsiębiorstwa • wymienia podstawowe zasady księgowości • klasyfikuje i opisuje dowody księgowe • wymienia narzędzia realizacji zasad społecznej odpowiedzialności biznesu	• wskazuje najczęstsze przyczyny niepowodzeń przedsiębiorstw • wyjaśnia, na czym polega analiza rynku • wymienia i omawia zasady organizacji pracy w firmie • wymienia cechy dobrego kierownika (lidera zespołu) • wyjaśnia, czym jest promocja, oraz charakteryzuje jej narzędzia • wyjaśnia, czym jest reklama, oraz omawia cele działań reklamowych • rozróżnia rodzaje kosztów w przedsiębiorstwie • wymienia elementy sprawozdań finansowych • wymienia i omawia funkcje rachunkowości • wymienia podstawowe dokumenty księgowe firmy • identyfikuje rodzaje korupcji • wymienia zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie • wyjaśnia istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	warunkujące sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa • określa funkcje inkubatorów przedsiębiorczości w powstawaniu i rozwoju małych firm, w tym start-upów • określa funkcje akceleratorów biznesu w powstawaniu i rozwoju małych firm • przeprowadza prostą analizę rynku, na którym ma działać projektowane przedsiębiorstwo • wyjaśnia, na czym polega analiza strategiczna SWOT • wymienia i charakteryzuje elementy oraz przebieg procesu zarządzania firmą • wymienia style kierowania i wyjaśnia, czym się one charakteryzują • wymienia i omawia cechy dobrego wykonawcy • wymienia zasady skutecznego zarządzania ludźmi oparte na koncepcji przywództwa • wyjaśnia znaczenie terminu marketing mix oraz opisuje jego elementy • podaje przykłady wskaźników rentowności • uzasadnia konieczność prowadzenia rachunkowości w firmie • podaje różnice między księgowością pełną a księgowością uproszczoną • wymienia i omawia wady oraz zalety poszczególnych form opodatkowania przedsiębiorstwa podatkiem dochodowym oraz wymienia inne podatki, którymi może być objęty przedsiębiorca	• klasyfikuje rodzaje spółek • dostosowuje formę organizacyjno-prawną do profilu projektowanego przedsiębiorstwa lub przedsięwzięcia • prezentuje pomysł na własną działalność gospodarczą lub własne przedsięwzięcie społeczne • analizuje mikro- i makrootoczenie projektowanego przedsiębiorstwa lub przedsięwzięcia • identyfikuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsiębiorstwa lub przedsięwzięcia, związane z lokalizacją • dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania podwładnych • wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów • odczytuje informacje zawarte w reklamach i odróżnia je od elementów perswazyjnych • analizuje strukturę wyniku finansowego przedsiębiorstwa • uzupełnia fakturę VAT na podstawie dostarczonych danych • wypełnia książkę przychodów i rozchodów na potrzeby rozliczenia podatku dochodowego • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie • określa przyczyny rozwoju „szarej	• analizuje argumenty za ingerencją państwa w fuzje i przejęcia przedsiębiorstw w celu niedopuszczenia do nadmiernej koncentracji oraz argumenty przeciw takiej ingerencji • wypełnia zintegrowany wniosek CEIDG-1 • przedstawia procedurę likwidacji działalności gospodarczej • ocenia zastosowanie różnych stylów kierowania w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa i przedmiotu działalności • omawia zjawisko kreowania marki firmy z uwzględnieniem znaczenia barw firmowych • projektuje działania promocyjne planowanego przedsiębiorstwa lub przedsięwzięcia • wyznacza próg rentowności na prostych przykładach • omawia zjawisko „szarej strefy” w Polsce • podczas zajęć terenowych przeprowadza wywiad z przedsiębiorcą w celu zebrania informacji o podejmowanych przez niego działaniach innowacyjnych i działań w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu
--	--	---	---	---

		• wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji • przedstawia korzyści dla otoczenia i dla firmy wynikające ze stosowania zasad społecznej odpowiedzialności, • analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która odniosła sukces w życiu zawodowym, działając zgodnie z zasadami etyki	strefy” i dowodzi jej negatywnego wpływu na gospodarkę • podaje przykłady sukcesów polskich przedsiębiorstw osiągniętych zgodnie z prawem i etyką biznesu • projektuje zajęcia terenowe mające na celu obserwację procesu funkcjonowania lokalnego przedsiębiorstwa	
--	--	--	---	--